

Erikslund och Bäckbymotet

Särskild utredning etapp 1 och 2

Fornlämning Västerås 4:85 och Bäckbymotet
Västerås socken (f.d. Skerike sn)
Västerås kommun
Västmanland

Christian Gatti

Erikslund och Bäckbymotet

Särskild utredning etapp 1 och 2

Fornlämning Västerås 4:85
Västerås socken (f.d. Skerike sn)
Västerås kommun
Västmanland

Christian Gatti

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2011

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISBN978-91-7453-078-0

Tryck: Just Nu, Västerås 2011.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Bakgrund	5
Målsättning och metod.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Undersökningresultat.....	7
Tolkning och utvärdering	8
Litteratur.....	8
Kart- och arkivmaterial	9
Tekniska och administrativa uppgifter	9
BILAGOR	10
Bilaga 1. Schakttabell.....	10

Figur 1. Undersökningsplatsens läge, markerat med en ring. Utdrag ur Gröna karta för Västmanlands län. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Under juli 2010 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen (KM) en särskild utredning vid Erikslund och Bäckbymotet med syfte att klargöra om det fanns ej synliga fornlämningar inom området. Undersökningen föranleddes av Svenska Kraftnäts planerade rivning och ersättning av de befintliga kraftledningarna. Utredningsområdet ligger i västra Västerås längs med E18 i nära anslutning till Erikslund köpcenter.

Inga lämningar av förhistorisk karaktär påträffades. Resultatet bedöms inte behöva leda till ytterligare insatser inom den berörda ytan.

Bakgrund

När nuvarande kraftledningen byggdes utfördes ingen arkeologisk utredning. Väster om Bäckbymotet har en utredning utförts senare men inga fornlämningar påträffades. I den södra delen har bland annat ett gravfält, en boplatz och en bronsgjutarverkstad från folkvandringstid undersökts bl.a. Västerås 307:1 (Hemmenдорff 1980). Det kan inte uteslutas att spår efter ovannämnda lämningar kan finnas också norr om E18 (Se figur 4).

Undersökningen föregicks av ett länsstyrelsebeslut (1st dnr 431-12515-09) daterat den 28 juni 2010 med stöd av 2 kap 11 § lagen (1988:950) om kulturminnen m m (KML). Svenska Kraftnät bekostade undersökningen som utfördes 8-9 juli 2010.

Målsättning och metod

Målet med utredningen var att klargöra om fornlämning, ej synlig ovan mark fanns inom rubricerat område.

Utredningens etapp 1 lågprioriterades och en översiktlig kart- och arkivstudie som bygger på Lantmäteriets digitala tjänster samt Västmanlands läns museums arkiv genomfördes tillsammans med en okulär besiktning av området.

Utredningen genomfördes som en söschaktsgrävning där vegetationsskikt, och i förekommande fall matjordslager, togs bort med grävmaskin. De framkomna ytorna undersöktes därefter med handredskap. Schakten fylldes igen efter avslutad undersökning.

Under den veckan som undersökning pågick rådde det extrema väderförhållanden. Sommarhettan hade gjort att marken var hård och svårarbetad.

Dokumentation bestod i inmätning av schakt med GPS, digitala foton och beskrivningar av schakt.

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdets sammanlagda yta omfattar ca 40 000 m² och är uppdelat i tre skilda delar. Ytorna var kraftigt störda av vägar så det faktiska utredningsområdet blir omkring 29200 m². De västra och mellersta områdena är omgärdade av motorväg/påfart/avfart och var inte tillgängliga utan TS-plan. Det östra området begränsas endast av väg i söder och öster.

Kraftledningens sträckning utgörs av ursprunglig naturmark och ligger på ca 30 m ö h. Någon schaktning för E18 har sannolikt inte gjorts annat än i de delar som ligger i direkt anslutning till vägarna .

I samband med anläggandet av E18 på 1950-talet delundersöktes en folkvandringstida verkstadsplats för bl a bronsgjutning av smycken (B. Magnus, O. Stilborg m fl 2008). I Bäckbylokalen påträffades ett av Mälardalens största gjuterifynd och det högkvalitativa fyndmaterialet har gemensamma drag med de fynd som hör till Helgö-verkstäderna. År 1973 undersöktes gravfältet Västerås 307:1. Det bestod av 12 runda stensättningar, 12 oregelbundna stensättningar och 3 omarkerade gravar, samtliga brandgravar. Utifrån fyndmaterialet har gravfältet använts under ca 400 år, från folkvandringstid till vikingatid. Gravarna överlagrade samma boplatz som gjuterifynden tillhört. Ytterligare fyra stensättningar (Västerås 267, Västerås 272) intill gravfältet undersöktes samtidigt (Hemmendorff 1980).

Undersökningsresultat

Utrednings-/undersökningsområdet var inte markerat som överenskommet och ytan var inte röjd på sly, vilket försvårade arbetet. Dessa faktorer påverkade dock inte undersökningsresultatet. Ett fåtal fynd av recent karaktär påträffades i form av plast och metall. Inga fornlämningar påträffades och inte heller några indikationer på fornlämning.

Sjutton schakt i storleken ca 8 m långa och 2 m breda med en djup av 0,5-0,6 m grävdes i olika riktningar i de tre berörda områdena. Schakten fördelades på följande sätt: 5 schakt vardera på den västra och mellersta ytan samt sju schakt på den östra ytan.

Området kring kraftledningsstolparna var kraftigt stört, framför allt på den västra och den mellersta ytan. På ca 0,1-0,2 m djup påträffades sten som används som bärmaterial tillsammans med tegel, betong och asfaltsbitar.

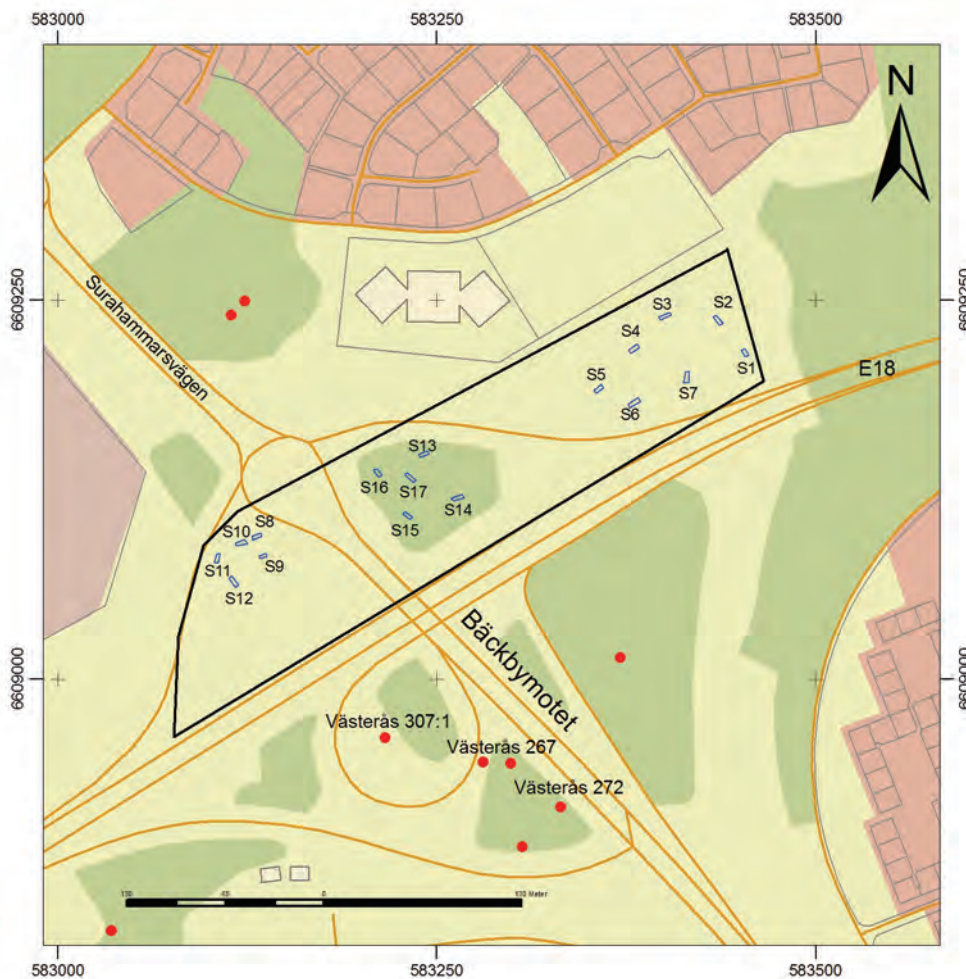
Övriga schakt bestod av grässvål med siltig matjordslager på upp till 0,35 m som sedan följdes av grå eller brun lera.

Tolkning och utvärdering

Enligt undersökningsplanen var målsättningen med undersökningen att besvara frågan om det fanns några fornlämningar inom rubricerat område. Inga spår efter kultur- eller odlingslager kunde skönjas och inga fynd eller anläggningar av förhistorisk karaktär påträffades.

Resultatet av denna utredning manar inte till ytterligare insatser inom den berörda ytan.

Figur 4. Schaktplan. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:5000.

Referenser

Litteratur

Hemmenhorff, O. 1980. Fornlämningarna 267 och 272, stensättningar, samt 307 gravfält och verkstadsplats, yngre järnålder, Bäckby, Lundby församling, Västerås Västmanland. Arkeologisk undersökning 1973. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska Museer. Rapport. Undersökningsverksamheten 1980:12. Stockholm.

Magnus, B. 2008. The metal workshop at Bäckby, Västerås Västmanland – A Helgö in miniature. I: *Excavations at Helgö XVII. Workshop part III*. KVHAA. Sthlm.

Stilborg, O. 2008. A technological study of crucibles from Helgö and Bäckby. I: *Excavations at Helgö XVII. Workshop part III*. KVHAA. Sthlm.

Kart- och arkivmaterial

Uppgifter ur Fornminnesregistret (FMIS)
Gröna kartan 11G SO Västerås.

Västmanlands läns museums arkiv.

www.lantmateriet.se

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM dnr:</i>	10055
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-12515-09
<i>Undersökningsperiod:</i>	8-9 juli 2010
<i>Arkeologtimmar:</i>	16 timmar
<i>Exploateringsyta:</i>	29200 m ²
<i>Personal:</i>	Christian Gatti
<i>Belägenhet:</i>	Västerås4:85, Skerike socken, Västerås kommun, Västmanlands län, Västmanland
<i>Koordinatsystem:</i>	Rt 90 2,5 gon V
<i>Koordinater:</i>	X 6609386 Y 1583305
<i>Höjdsystem:</i>	Ingen höjdmätning gjordes
<i>Inmätningmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Slutförvaras hos VLM
<i>Fynd:</i>	-

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Scha kt	Längd, m	Djup, m	Stratigrafi	Underlag	Anmärkning
1	6	0,5	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m humus ner till 0,4 meter.	Lera	Täckdike påträffades i SV.
2	7	0,5	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m humus ner till 0,4 meter.	Lera	
3	8	0,6	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m humus ner till 0,4 meter.	Lera	Enstaka bitar tegel.
4	7	0,6	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m humus ner till 0,4 meter.	Lera	
5	9	0,5	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m humus ner till 0,4 meter.	Lera	
6	6	0,5	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m humus ner till 0,4 meter.	Lera	
7	8	0,2-0,5	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m humus ner till 0,4 meter.	Lera	Recent material i och under lager av bärsten intill kraftledningsstolpe.
8	7	0,1-0,5	Vegetationsskikt 0,05 m och morän med större stenblock.	Lera	Recent material.

Scha kt	Längd, m	Djup, m	Stratigrafi	Underlag	Anmärkning
9	5	0,5	Vegetationsskikt 0,05 m följt av humus och morän med större stenblock.	Lera	
10	7	0,4	Vegetationsskikt 0,05-0,1 m följt av humus ner till 0,4 meter.	Lera	Enstaka bitar tegel
11	6	0,5	Vegetationsskikt 0,05 följt av påförda massor 0,2 m och sedan morän ner till 0,4 m.	Lera	Asfaltsbitar och plast påträffades.
12	8	0,4	Påförda massor 0,2 m blandat med matjord direkt under grässvål följt av morän ner till 0,4 m.	Lera	Asfält
13	7	0,2	Humus med grässvål 0,05-0,1 m.	Lera	
14	8	0,4	Vegetationsskikt 0,05 m följt av humus 0,15 m.	Lera	Täckdike i SO-NVriktning.
15	7	0,4	Vegetationsskikt 0,05 m följt av humus 0,15 m.	Lera	
16	6	0,4	Vegetationsskikt 0,05 m följt av humus 0,15 m.	Lera	

Scha kt	Längd, m	Djup, m	Stratigrafi	Underlag	Anmärkning
17	7	0,8	Vegetationsskikt därefter påförda massor med bl a grus och betong.	-	Schaktet ej grävd i botten. Dräneringsdike påträffades.